

Η

ΑΡΧΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΠΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

5^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε στην έδρα της στις 4 Ιανουαρίου 2021 με την εξής σύνθεση :
Μιχαήλ Οικονόμου, Πρόεδρος, Ευαγγελία Μιχολίτση - Εισηγήτρια και Άννα Χριστοδουλάκου, Μέλη.

Για να εξετάσει τη με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης Α.Ε.Π.Π.1734/27-11-2020 προδικαστική προσφυγή της προσφεύγουσας με την επωνυμία « *** » που εδρεύει στην *** , επί της οδού *** νομίμως εκπροσωπούμενης και

τη με Γενικό Αριθμό Κατάθεσης Α.Ε.Π.Π.1744/27-11-2020 προδικαστική προσφυγή της προσφεύγουσας με την επωνυμία « *** , που εδρεύει στο *** , οδός *** , νομίμως εκπροσωπούμενης.

Κατά του *** (εφεξής «Αναθέτουσα Αρχή»), όπως νομίμως εκπροσωπείται.

Της παρεμβαίνουσας επί της πρώτης προσφυγής με την επωνυμία « *** » που εδρεύει στον *** , *** , νομίμως εκπροσωπούμενης.

Της παρεμβαίνουσας επί της δεύτερης προσφυγής με την επωνυμία « *** » που εδρεύει στη *** , επί της οδού *** , νομίμως εκπροσωπούμενης.

Με την πρώτη προδικαστική προσφυγή, η προσφεύγουσα επιδιώκει να ακυρωθεί άλλως τροποποιηθεί η με αρ. πρωτ. 2252/1.1/77604/20 Απόφαση της αναθέτουσας αρχής και το εισηγητικό πρακτικό, το οποίο έγινε δεκτό με αυτή, ως προς τη δρομολογιακή γραμμή με α/***, ώστε να προκριθεί η προσφορά της ίδιας απορριπτόμενης της προσφοράς της παρεμβαίνουσας εταιρείας.

Με την δεύτερη προσφυγή επιδιώκεται ομοίως η ακύρωση της ως άνω απόφασης της αναθέτουσας αρχής για την δρομολογιακή γραμμή *** , κατά το μέρος που απέρριψε τη συμμετοχή της προσφεύγουσας και κατά το μέρος που έκρινε αποδεκτή την προσφορά της παρεμβαίνουσας και της παράλειψης της Διοίκησης να ανακαλέσει την από 14-10-2020 ανακλητική πράξη της από 30-9-

2020 άδειας μετασκευής του πλοίου της εταιρείας, με αντίστοιχη αναπομπή της υπόθεσης στην αναθέτουσα αρχή, για να προβεί αυτή στις οφειλόμενες ενέργειες κατά τα ειδικότερα διαλαμβανόμενα στην οικεία προσφυγή.

Με την παρέμβαση επί της πρώτης προσφυγής επιδιώκεται η απόρριψη της πρώτης προσφυγής.

Με την παρέμβαση επί της δεύτερης προσφυγής επιδιώκεται η απόρριψη της δεύτερης προσφυγής.

Η συζήτηση άρχισε, αφού άκουσε την Εισηγήτρια Ευαγγελία Μιχολίτση.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά το Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της πρώτης υπό εξέταση προσφυγής έχει καταβληθεί e-παράβολο ύψους τεσσάρων χιλιάδων (4.000) ευρώ [βλ. παράβολο με κωδικό *** , αντίγραφο πληρωμής του παραβόλου στην *** της 26-11-2020, αντίγραφο εκτύπωσης από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων από τα οποία προκύπτει ότι το παράβολο φέρει την ένδειξη «δεσμευμένο»]. Ωστόσο, το νόμιμο παράβολο, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 2 (σελ. 5) της προκήρυξης, το Παράρτημα I (άρθρο 2 και 20) και το Παράρτημα IV, ανέρχεται στο ποσό των 3.822,95 ευρώ (4.524,19 ευρώ X 156 (δρομολόγια) + 4.524,19 ευρώ X 13 (δρομολόγια θερινά) =764.588,11 X 0,5% =3.822,95 ευρώ). Επομένως, σε κάθε περίπτωση, είναι επιστρεπτέο το ποσό των 177,05 ευρώ.

2. Επειδή, για την άσκηση της δεύτερης υπό εξέταση προσφυγής έχει καταβληθεί e-παράβολο εξακοσίων (600,00) ευρώ [βλ. παράβολο με κωδικό *** , αντίγραφο πληρωμής του παραβόλου στην Εθνική Τράπεζα της 27-11-2020, αντίγραφο εκτύπωσης από τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων από τα οποία προκύπτει ότι το παράβολο φέρει την ένδειξη «δεσμευμένο»].

3. Επειδή με την αρ. πρωτ. *** Προκήρυξη *** προκηρύχτηκε αρχικός Μειοδοτικός Διαγωνισμός για την ***. Η εκτιμώμενη προϋπολογισθείσα δαπάνη για το πρώτο έτος της, ήτοι για το χρονικό διάστημα από

01/11/2020 μέχρι 31/10/2021 (σύνολο 52 εβδομάδες) κυμαίνεται από 63.256.695,02 μέχρι 78.400.124,49 ευρώ (μη συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ 24%) και από 78.356.639,94 μέχρι 97.105.910,82 ευρώ (συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ 24%) ανάλογα με την κατηγορία των προσφερομένων πλοίων για τις δρομολογιακές γραμμές του ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ IV της οικείας προκήρυξης. Με την ως άνω σχετική προκήρυξη προκηρύχθηκε ανοικτός διεθνής μειοδοτικός διαγωνισμός για την εξυπηρέτηση πενήντα (50) δρομολογιακών γραμμών με σύναψη σύμβασης ή συμβάσεων ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας, μεταξύ των οποίων και οι δρομολογιακές γραμμές 32 και 38. Κατά τη διεξαγωγή του παραπάνω διαγωνισμού, υπεβλήθησαν τρεις προσφορές για την γραμμή 32 (α,β,γ), ήτοι της δεύτερης προσφεύγουσας, της παρεμβαίνουσας επί της πρώτης προσφυγής και της παρεμβαίνουσας επί της δεύτερης προσφυγής και με την προσβαλλόμενη απόφαση κρίθηκε πλήρης μόνο ο φάκελος της προσφοράς της παρεμβαίνουσας επί της δεύτερης προσφυγής (***). Αντιστοίχως, όσον αφορά τη δρομολογιακή γραμμή 38 συμμετείχαν υποβάλλοντας προσφορά η πρώτη προσφεύγουσα και η παρεμβαίνουσα επί της πρώτης προσφυγής. Η, δε, προσφορά της τελευταίας κρίθηκε πλήρης και σύμφωνη με τους όρους της προκήρυξης μετά από διευκρινίσεις που ζητήθηκαν σύμφωνα με το σώμα του πρακτικού, το οποίο αναφέρει χειρόγραφα μετά μονογραφής «το πλοίο βρίσκεται σε μετασκευή από 24109/2020^η», ενώ η προσφορά της πρώτης προσφεύγουσας δεν προκρίθηκε για τους λόγους που μνημονεύονται στο σώμα του οικείου εισηγητικού πρακτικού, το οποίο εγκρίθηκε με την προσβαλλόμενη.

4. Επειδή, ο επίδικος διαγωνισμός, ως εκ του αντικειμένου του, της προϋπολογισθείσας δαπάνης και του χρόνου εκκίνησης της διαδικασίας ανάθεσης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Βιβλίου IV του Ν. 4412/2016.

5. Επειδή, η πρώτη προσφυγή ασκείται εμπροθέσμως, στις 26/11/2020 με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, δοθέντος ότι η προσβαλλόμενη της κοινοποιήθηκε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 24/11/2020. Στις 30-11-2020, με κοινοποίηση, μέσω ηλεκτρονικού

ταχυδρομείου, από την Αναθέτουσα Αρχή, κοινοποιήθηκε η εν λόγω προσφυγή στην παρεμβαίνουσα, η οποία εμπροθέσμως κατέθεσε την από 8/12/2020 παρέμβαση της με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

6. Επειδή, η δεύτερη προσφυγή ασκήθηκε εμπροθέσμως στις 27/11/2020 με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου δοθέντος ότι η προσβαλλόμενη της κοινοποιήθηκε με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στις 24/11/2020. Στις 30-11-2020, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, από την Αναθέτουσα Αρχή κοινοποιήθηκε η εν λόγω προσφυγή στην παρεμβαίνουσα, η οποία εμπροθέσμως, κατέθεσε την από 09/12/2020 παρέμβασή της μέσω μηνύματος ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

7. Επειδή, το άρθρο 362 παρ. 1 του Ν. 4412/2016 ως ισχύει ορίζει ότι: *«1. Η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται ηλεκτρονικά στον ηλεκτρονικό τόπο του διαγωνισμού. Σε περίπτωση που η διαγωνιστική διαδικασία δεν διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται στην ΑΕΠΠ. Η προδικαστική προσφυγή περιέχει τις νομικές και πραγματικές αιτιάσεις που δικαιολογούν το αίτημά της».*

8. Επειδή, το άρθρο 8 παρ. 4 του ΠΔ. 39/2017 ορίζει ότι : *« 4. Σε περιπτώσεις τεχνικής αδυναμίας λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Ηλεκτρονικών Δημοσίων Συμβάσεων (Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ.), η οποία πιστοποιείται από τη Διεύθυνση Ανάπτυξης και Υποστήριξης του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, ή σε περίπτωση που η διαγωνιστική διαδικασία δεν διενεργείται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, η προδικαστική προσφυγή κατατίθεται ηλεκτρονικά στην ΑΕΠΠ μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail). Ως ημερομηνία υποβολής της προσφυγής θεωρείται η ημερομηνία παραλαβής της από την ΑΕΠΠ μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Το αργότερο την επόμενη εργάσιμη ημέρα από την παραλαβή της προσφυγής, η ΑΕΠΠ ειδοποιεί ηλεκτρονικά τον προσφεύγοντα για την παραλαβή της προσφυγής και τον αριθμό πρωτοκόλλου αυτής.».*

9. Επειδή με βάση το άρθρο 22 του Ν. 4412/2016 «Κανόνες που εφαρμόζονται στις επικοινωνίες» (άρθρο 22 παράγραφοι 1- 5 της Οδηγίας

2014/24/ΕΕ) ορίζεται ότι: «1. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του άρθρου 36, όλες οι επικοινωνίες, καθώς και όλες οι ανταλλαγές πληροφοριών δυνάμει του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ιδίως η ηλεκτρονική υποβολή, εκτελούνται μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου, των άρθρων 36 και 37 και του Παραρτήματος IV του Προσαρτήματος Α'. Τα εργαλεία και οι συσκευές που χρησιμοποιούνται για τις επικοινωνίες μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, καθώς και τα τεχνικά χαρακτηριστικά τους, δεν δημιουργούν διακρίσεις, είναι γενικώς προσιτά και διαλειτουργικά με τις γενικά χρησιμοποιούμενες ΤΠΕ, και δεν περιορίζουν την πρόσβαση των οικονομικών φορέων στη διαδικασία σύναψης σύμβασης. Κατά παρέκκλιση από τα προβλεπόμενα στο πρώτο και δεύτερο εδάφιο, οι αναθέτουσες αρχές δεν υποχρεούνται να απαιτούν τη χρήση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. κατά τη διαδικασία υποβολής στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) όταν λόγω του ειδικού χαρακτήρα της σύμβασης, η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας θα απαιτούσε συγκεκριμένα εργαλεία, συσκευές ή μορφότυπους αρχείων που δεν διατίθενται γενικά ή δεν υποστηρίζονται από γενικά διαθέσιμες εφαρμογές, β) όταν οι εφαρμογές που υποστηρίζουν μορφότυπους αρχείων κατάλληλους για την περιγραφή των προσφορών, χρησιμοποιούν μορφότυπους αρχείων που δεν μπορούν να υποστούν επεξεργασία από οποιαδήποτε άλλη ανοιχτή ή γενικά διαθέσιμη εφαρμογή ή υπόκεινται σε σχήμα αποκλειστικών αδειών εκμετάλλευσης και δεν μπορούν να διατεθούν για μεταφόρτωση ή εξ αποστάσεως χρήση από την αναθέτουσα αρχή, γ) όταν η χρήση του Ε.Σ.Η.Δ.Η.Σ. θα απαιτούσε ειδικό εξοπλισμό γραφείου, ο οποίος δεν διατίθεται γενικά στις αναθέτουσες αρχές, δ) όταν τα έγγραφα της σύμβασης απαιτούν την υποβολή υλικών ή υπό κλίμακα προπλασμάτων τα οποία δεν είναι δυνατόν να διαβιβασθούν μέσω του ΕΣΗΔΗΣ. Όσον αφορά τις επικοινωνίες για τις οποίες δεν χρησιμοποιούνται ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο, η επικοινωνία γίνεται με το ταχυδρομείο ή με άλλο κατάλληλο μέσο ή με συνδυασμό ταχυδρομικών ή άλλων καταλλήλων μέσων και ηλεκτρονικών μέσων [...].»

10. Επειδή, με τον Κανονισμό 910/2014 ορίζεται στο άρθρο 25 ότι : «2. Η εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή έχει νομική ισχύ ισοδύναμη με την ιδιόχειρη υπογραφή. 3. Εγκεκριμένη ηλεκτρονική υπογραφή βασιζόμενη σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί σε ένα κράτος μέλος αναγνωρίζεται ως τέτοια σε όλα τα άλλα κράτη μέλη», στο άρθρο 26 ότι : «Μία προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή πληροί τις ακόλουθες απαιτήσεις: α) συνδέεται κατά τρόπο μοναδικό με τον υπογράφοντα β) είναι ικανή να ταυτοποιεί τον υπογράφοντα γ) δημιουργείται με δεδομένα δημιουργίας ηλεκτρονικής υπογραφής τα οποία ο υπογράφων μπορεί, με υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης, να χρησιμοποιεί υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο, και δ) συνδέεται με τα δεδομένα που έχουν υπογραφεί σε σχέση με αυτήν κατά τρόπο ώστε να μπορεί να ανιχνευθεί οποιαδήποτε επακόλουθη τροποποίηση των εν λόγω δεδομένων» και στο άρθρο 27 ότι : «1..... 2. Εάν ένα κράτος μέλος απαιτεί προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό για τη χρήση μιας επιγραμμικής υπηρεσίας που προσφέρεται από φορέα του δημόσιου τομέα ή για λογαριασμό του, το εν λόγω κράτος μέλος αναγνωρίζει τις προηγμένες ηλεκτρονικές υπογραφές που βασίζονται σε εγκεκριμένο πιστοποιητικό και τις εγκεκριμένες ηλεκτρονικές υπογραφές τουλάχιστον με τους μορφότυπους ή με τις μεθόδους που καθορίζονται στις εκτελεστικές πράξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 5».

11. Επειδή με τον Κανονισμό 910/2014 καθορίζονται οι απαιτήσεις ασφάλειας για την παροχή υπηρεσιών ηλεκτρονικής ταυτοποίησης και το πλαίσιο εποπτείας των παρόχων τους. Κατά τα οριζόμενα στον ως άνω Κανονισμό, η ψηφιακή υπογραφή εκδίδεται από εγκεκριμένους παρόχους υπηρεσιών πιστοποίησης, οι οποίοι με τη χορήγησή της εγγυώνται για τα στοιχεία του κατόχου της και επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής. Με τη χρήση της προηγμένης ψηφιακής υπογραφής σκοπός είναι να επιτυγχάνεται η ταυτοποίηση του υπογράφοντος, δηλαδή η σύνδεση της ηλεκτρονικής συναλλαγής με το φυσικό πρόσωπο που υπογράφει, η εγγύηση της γνησιότητας των ψηφιακών δεδομένων και η δέσμευση του υπογράφοντος

ως προς την ηλεκτρονική συναλλαγή, δηλαδή ο υπογράφων να μη μπορεί να αρνηθεί την συμβολή του στην εν λόγω συναλλαγή. Επιπλέον, η απρόσκοπτη λειτουργία του Ε.Σ.Η.ΔΗ.Σ. βασίζεται στη δυνατότητα επαλήθευσης του ακριβούς χρόνου παροχής των υπηρεσιών του συστήματος προς το χρήστη αυτού, όπως με την εξακρίβωση του χρόνου υποβολής της προσφοράς κάθε συμμετέχοντος οικονομικού φορέα στο σύστημα.

12. Επειδή κατά το άρθρο 2 του ΠΔ 150/2001 (Α' 125) περί προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 99/93/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το κοινοτικό πλαίσιο για ηλεκτρονικές υπογραφές (ΕΕ L 13), "νοούνται ως: 1. 'ηλεκτρονική υπογραφή': δεδομένα σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία είναι συνημμένα σε άλλα ηλεκτρονικά δεδομένα ή συσχετίζονται λογικά με αυτά και τα οποία χρησιμεύουν ως μέθοδος απόδειξης της γνησιότητας. 2. 'προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή' ή 'ψηφιακή υπογραφή': ηλεκτρονική υπογραφή, που πληροί τους εξής όρους: α) συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα, β) είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητα του υπογράφοντος, γ) δημιουργείται με μέσα τα οποία ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο και δ) συνδέεται με τα δεδομένα στα οποία αναφέρεται κατά τρόπο, ώστε να μπορεί να εντοπισθεί οποιαδήποτε μεταγενέστερη αλλοίωση των εν λόγω δεδομένων. 3. 'υπογράφων': φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που κατέχει διάταξη δημιουργίας υπογραφής και ενεργεί είτε στο δικό του όνομα είτε στο όνομα άλλου φυσικού ή νομικού προσώπου ή φορέα. 4. 'δεδομένα δημιουργίας υπογραφής': μονοσήμαντα δεδομένα, όπως κώδικες ή ιδιωτικά κλειδιά κρυπτογραφίας, που χρησιμοποιούνται από τον υπογράφοντα για τη δημιουργία ηλεκτρονικής υπογραφής. 5. 'διάταξη δημιουργίας υπογραφής' ... 6. 'ασφαλής διάταξη δημιουργίας υπογραφής' ... 7. 'δεδομένα επαλήθευσης υπογραφής': δεδομένα, όπως κώδικες, ή δημόσια κλειδιά κρυπτογραφίας, τα οποία χρησιμοποιούνται για την επαλήθευση της ηλεκτρονικής υπογραφής. 8. 'διάταξη επαλήθευσης υπογραφής' ... 9. 'πιστοποιητικό': ηλεκτρονική

βεβαίωση, η οποία συνδέει δεδομένα επαλήθευσης υπογραφής με ένα άτομο και επιβεβαιώνει την ταυτότητά του. 10. 'αναγνωρισμένο πιστοποιητικό': πιστοποιητικό που πληροί τους όρους του Παραρτήματος Ι και εκδίδεται από πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης ... 11. 'πάροχος υπηρεσιών πιστοποίησης': φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή άλλος φορέας, που εκδίδει πιστοποιητικά ή παρέχει άλλες υπηρεσίες, συναφείς με τις ηλεκτρονικές υπογραφές. 12. 'προϊόν ηλεκτρονικής υπογραφής' ... 13. 'εθελοντική διαπίστευση' ...". Στο άρθρο 3 του δ/τος αυτού ορίζονται τα εξής: "1. Η προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή που βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό και δημιουργείται από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής τόσο στο ουσιαστικό όσο και στο δικονομικό δίκαιο. 2. Η ισχύς της ηλεκτρονικής υπογραφής ή το παραδεκτό της ως αποδεικτικού στοιχείου δεν αποκλείεται από μόνο τον λόγο ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της προηγούμενης παραγράφου».

13. Επειδή έχει κριθεί (βλ. Ελ. Συν 1739/2016 Μείζων Σύνοψη) ότι: α) ως «ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται ένα σύνολο δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή, τα οποία χρησιμεύουν ως μέθοδος απόδειξης της γνησιότητας, ενώ ως «ψηφιακή ή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή» νοείται εκείνη που συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα και είναι ικανή να καθορίσει ειδικά και αποκλειστικά την ταυτότητα του, έχει δημιουργηθεί με μέσα που ο υπογράφων μπορεί να διατηρήσει υπό τον αποκλειστικό του έλεγχο και συνδέεται με τα δεδομένα στα οποία αναφέρεται, με τρόπο ώστε να μπορεί να εντοπισθεί επακόλουθη αλλοίωση των δεδομένων, β) για τη δημιουργία ψηφιακής υπογραφής απαιτείται ο υπογράφων να κατέχει διατεταγμένο υλικό ή λογισμικό που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή των «δεδομένων δημιουργίας της υπογραφής», για την επαλήθευση των οποίων απαιτείται η χρήση των «δεδομένων επαλήθευσης υπογραφής» (κώδικες ή δημόσια κρυπτογραφικά κλειδιά) και η έκδοση ηλεκτρονικής Βεβαίωσης, ήτοι ψηφιακού πιστοποιητικού που συνδέει μονοσήμαντα τα «δεδομένα επαλήθευσης μιας υπογραφής» (ή δημόσιο κλειδί) με ένα συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο και επιβεβαιώνει την ταυτότητα του, εξασφαλίζει τη

γνησιότητα του υπογραφόμενου κατ' αυτόν τον τρόπο εγγράφου, την ακεραιότητα του, την εμπιστευτικότητα και τη μη αποποίηση της ευθύνης του υπογράφοντος, γ) η ψηφιακή υπογραφή που βασίζεται σε αναγνωρισμένο πιστοποιητικό, ήτοι ηλεκτρονική βεβαίωση που εκδίδεται από «πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης» και δημιουργείται από ασφαλή διάταξη δημιουργίας υπογραφής, ήτοι από διάταξη που διασφαλίζει, αφενός ότι τα δεδομένα δημιουργίας υπογραφής που χρησιμοποιήθηκαν είναι κατ' ουσίαν μοναδικά και απόρρητα και δεν μπορούν με εύλογη βεβαιότητα να αντληθούν από αλλού, ενώ προστατεύονται αποτελεσματικά από το νομίμως υπογράφοντα κατά της χρησιμοποίησής τους από τρίτους και αφετέρου ότι η υπογραφή προστατεύεται από πλαστογραφία με τα μέσα της σύγχρονης τεχνολογίας, επέχει θέση ιδιόχειρης υπογραφής, τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το δικονομικό δίκαιο, ενώ συνιστά μέθοδο απόδειξης της γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου. Επομένως, τα ηλεκτρονικά έγγραφα που φέρουν ασφαλή προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή εξομοιώνονται, από πλευράς έννομων συνεπειών, πλήρως, με τα ιδιοχείρως υπογεγραμμένα έγγραφα και αναπτύσσουν αυξημένη αποδεικτική δύναμη (άρθρο 445 ΚΠολΔ) και, εφόσον η γνησιότητα του περιεχομένου τους δεν αμφισβητείται, αποτελούν πλήρη απόδειξη ότι η δήλωση που περιέχουν προέρχεται από τον ψηφιακώς υπογράφοντα δ) τα πιστοποιητικά δημιουργίας ψηφιακής υπογραφής που έχουν εκδοθεί από φορέα παροχής υπηρεσιών πιστοποίησης εγκατεστημένο σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στους καλυπτόμενους από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ηλεκτρονική υπογραφή τομείς, συνεπάγονται τις ίδιες έννομες συνέπειες με τις αντίστοιχες υπηρεσίες πιστοποίησης, που παρέχονται από πάροχο υπηρεσιών πιστοποίησης, ο οποίος είναι εγκατεστημένος στην Ελλάδα, τα δε προϊόντα ψηφιακής υπογραφής, τα οποία συνάδουν με την κείμενη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνεπάγονται τις ίδιες έννομες συνέπειες με τα αντίστοιχα προϊόντα ψηφιακής υπογραφής, τα οποία προέρχονται από την Ελλάδα, ε) ηλεκτρονικό έγγραφο είναι το σύνολο των δεδομένων, τα οποία, αφού

εγγραφούν στο μαγνητικό δίσκο ενός Η/γ, αποτυπώνονται στη συνέχεια, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, στην οθόνη του Η/Υ ή εκτυπώνονται στον προσαρτημένο εκτυπωτή (print - out) και αποτελούν απεικόνιση της εγγραφής που έχει καταχωρηθεί στη μαγνητική επιφάνεια του σκληρού δίσκου του Η/Υ. Συνεπώς, έγγραφα που εκδίδονται ηλεκτρονικά, με χρήση προηγμένης ηλεκτρονικής (ψηφιακής) υπογραφής που πληροί τις απαιτήσεις της Οδηγίας 99/93/ΕΚ, θεωρούνται νομίμως υπογεγραμμένα, έχουν δε την ίδια νομική και αποδεικτική ισχύ με τα έγγραφα που φέρουν ιδιόχειρη υπογραφή και έχουν ισχύ πρωτοτύπου με την έκδοσή τους και μόνο, χωρίς να απαιτείται οποιαδήποτε επικύρωση τους.

14. Επειδή, για το νομικό ζήτημα της ανυπαρξίας ή πιστοποιημένης εγκυρότητας ψηφιακής υπογραφής που τίθεται από συμμετέχοντες οικονομικούς φορείς σε έγγραφα της διαγωνιστικής διαδικασίας, ιδίως επί Προδικαστικών Προσφυγών-Παρεμβάσεων, υπό την ισχύ του νέου ενοποιημένου νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες συμβάσεις, ήτοι του Ν. 4412/2016, η ΑΕΠΠ έχει κρίνει ότι απορρίπτεται ως απαράδεκτη προδικαστική προσφυγή που δε φέρει ηλεκτρονική υπογραφή (ΑΕΠΠ, 652/2018, Α481/2018, 152/2018, 182/2017, 142/2017).

15. Επειδή από το σύνολο της κείμενης νομοθεσίας καθίσταται σαφές ότι: α) η ψηφιακή υπογραφή στοχεύει στην αντικατάσταση της φυσικής υπογραφής παρέχοντας παράλληλα και τα εχέγγυα γνησιότητά της, ήτοι ταυτίζεται με την πρωτότυπη ιδιόγραφη υπογραφή, που φέρει θεώρηση γνησίου της, και β) συνιστά ουσιώδη τύπο, δεδομένης της υποχρεωτικής ηλεκτρονικής διαδικασίας υποβολής της προσφυγής, η παράλειψη του οποίου δεν δύναται να θεραπευθεί.

16. Επειδή, όλως επικουρικώς, το τυποποιημένο έντυπο της προσφυγής (παρ. 13) περιέχει, μεταξύ άλλων, υπεύθυνη δήλωση με το κάτωθι λεκτικό «Δηλώνω υπεύθυνα ότι όλα τα στοιχεία και όλες οι πληροφορίες που περιέχονται στην παρούσα Προσφυγή καθώς και όλα τα επισυνημμένα έγγραφα είναι αληθή και ορθά». Με το άρθρο, δε, 26 περ. γ του ν.

1599/1986 «Σχέσεις Κράτους – Πολίτη κλπ διοικητικές διατάξεις» (Φ. Α' 75) καταργήθηκε το ν.δ. 105/1969 «Περί ατομικής ευθύνης του δηλούντος ή βεβαιούντος» και η παρ. 1 του άρθρου 8 του νόμου αυτού (1599/1986) όρισε ότι: «Γεγονότα ή στοιχεία που δεν αποδεικνύονται με το δελτίο ταυτότητας ή τα αντίστοιχα έγγραφα του άρθρου 6, μπορεί να αποδεικνύονται ενώπιον κάθε αρχής ή υπηρεσίας του δημόσιου τομέα με υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερόμενου ...». Επομένως, από τη γραμματική διατύπωση της ως άνω αναφερθείσας διάταξης της παρ. 1 του άρθρου 8 του ν. 1599/1986 που αναφέρεται σε υπεύθυνη δήλωση του ενδιαφερόμενου προκύπτει με ενάργεια και χωρίς αμφιβολία ότι την υπεύθυνη δήλωση πρέπει να την υπογράψει ο ίδιος ο δηλών και δεν επιτρέπεται η υπογραφή της από τρίτα πρόσωπα που είναι εφοδιασμένα με ειδικό ή γενικό πληρεξούσιο. Τούτο προκύπτει, πέρα από τη σαφή γραμματική διατύπωση της διάταξης αυτής και από το σκοπό του νόμου που συνίσταται στη διευκόλυνση του διοικούμενου από τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων και στην ταχύτερη διεκπεραίωση των υποθέσεων του με την ανάληψη όμως της ποινικής ευθύνης για τυχόν ανακρίβεια του περιεχομένου της δήλωσης (άρθρ. 22 παρ. 6 ν. 1599/1986). Περαιτέρω, όπως έχει κριθεί από τη νομολογία, η ελληνική έννομη τάξη προϋποθέτει ανθρώπινη συμπεριφορά για την τέλεση ποινικού αδικήματος και ως εκ τούτου νομικό πρόσωπο δεν δύναται να έχει ποινική ευθύνη, την οποία φέρουν μόνο τα φυσικά πρόσωπα (πρβλ Ε.Α. Σ.Τ.Ε. 1230/2009). Η ποινική ευθύνη συνιστά επομένως, προσωποπαγή ευθύνη φυσικών προσώπων. Ως εκ τούτου, βάσει της αρχής της τυπικότητας αλλά για λόγους υποχρεωτικής ταυτοποίησης του υπογράφοντος φυσικού προσώπου προκειμένου να είναι εφικτή η επιβολή των έννομων συνεπειών του αδικήματος της ψευδούς δήλωσης έγκυρης υπογραφής της προσφυγής από το νόμιμο εκπρόσωπο, δεν είναι σύνομη η θέση απλής φυσικής εταιρικής υπογραφής (πρβλ. ενδεικτικά ΔεφΑθ. (ΑΣΦ) 200/2013, 618/2013, ΔΕφΠειρ (Ασφ.) 22/2013, ΣΤΕ 3867/2015, ΕΛΣυν ΣΤ' Κλιμ. 86/2013, ΔΕφΚομ (Ασφ.) 7/2013, ΣΤΕ (Ασφ.) 150/2011, 769/2011, ΣΤΕ 1344/2010, 1415/2010). Κατά τα ως άνω η προσήκουσα

υπογραφή του υποβάλλοντος την προσφυγή αποτελεί ουσιώδες στοιχείο αυτής και συνδέεται με την εγκυρότητα της δήλωσης (ΔεΦΑθ (Ασφ) 93/2013, ΣτΕ 2017/2010, ΕΑ ΣτΕ 234/2010, πρβλ. ΕΑ 736/2009, 938/2007).

17. Επειδή κατά τα ως άνω η ψηφιακή υπογραφή συνδέεται μονοσήμαντα με τον υπογράφοντα και αφετέρου η προσήκουσα υπογραφή του υποβάλλοντος την προσφυγή αποτελούν ουσιώδες στοιχείο αυτής και επιβάλλεται να είναι συμπληρωμένο ώστε η δήλωση να είναι έγκυρη (ΔεΦ Αθ (Ασφ) 93/2013, ΣτΕ 2017/2010, ΕΑ ΣτΕ 234/2010, πρβλ. ΕΑ 736/2009, 938/2007).

18. Επειδή ψηφιοποίηση ονομάζεται η διαδικασία μετατροπής στοιχείων όπως έγγραφου, κείμενου, εικόνας, αντικείμενου ή σήματος από αναλογική σε ψηφιακή μορφή για την εισαγωγή τους στον υπολογιστή, ώστε να μπορέσουν να αποθηκευτούν και να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από τον χρήστη. Οι δε συσκευές που χρησιμοποιούνται για την ψηφιοποίηση είναι οι ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές και οι σαρωτές (scanner).

19. Επειδή έτι η ψηφιοποιημένη ιδιόχειρη υπογραφή συνιστά αντίγραφο της πρωτότυπης ιδιόχειρης υπογραφής και δεν έχει την ίδια ισχύ με την ψηφιακή ή/και την ιδιόχειρη.

20. Επειδή, τόσο η πρώτη όσο και η δεύτερη κρινόμενη προσφυγή, υποβλήθηκαν με (ψηφιοποιημένη) ιδιόχειρη υπογραφή του οικονομικού φορέα κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας, αν και κατατέθηκαν ηλεκτρονικά, ήτοι με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στην ΑΕΠΠ. Επομένως, επί τη βάσει των ανωτέρω σκέψεων, αμφότερες οι προδικαστικές προσφυγές πρέπει να απορριφθούν ως προδήλως απαράδεκτες, καθώς δεν φέρουν την απαιτούμενη από το νόμο ψηφιακή υπογραφή. Η αυτή σκέψη προσήκει και για τις ασκηθείσες παρεμβάσεις.

21. Επειδή, έτι επικουρικότερα, στο άρθρο 10 παρ. 2 του Ν. 2690/1999 «Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις» ό οποίος διαλαμβάνεται ρητά στο προοίμιο της επίμαχης διακήρυξης, ως άλλωστε και ο 4412/2016, ορίζεται ότι «Ο ενδιαφερόμενος

μπορεί, μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία, να υποβάλει την αίτηση του ή άλλο έγγραφο με μηχανικό μέσο. Στη συνέχεια όμως οφείλει να υποβάλει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα άρθρα 3 και 11, το αργότερο μέσα σε πέντε (5) ημέρες από τη λήξη της προθεσμίας, έγγραφο που φέρει την ιδιόχειρη υπογραφή του και έχει όμοιο περιεχόμενο με αυτό το οποίο παρέλαβε, με το μηχανικό μέσο, η υπηρεσία». Έχει δε σχετικώς κριθεί ως προς τη νομοθετική πρόβλεψη μορφών ηλεκτρονικού εγγράφου τύπου (τηλεομοιοτυπία, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) προς κάλυψη των σύγχρονων συναλλακτικών αναγκών ως προς τη διακίνηση εγγράφων ότι το ηλεκτρονικώς υποβαλλόμενο στην αρμόδια υπηρεσία έγγραφο απαιτείται να φέρει, ως στοιχείο του κύρους του και, συνακολούθως, της σε αυτό περιεχόμενης δηλώσεως βουλήσεως, την υπογραφή του νομίμου εκπροσώπου του εκδότη του νομικού προσώπου (ΣΤΕ ΕπΑν 442/2002). Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και όλως επικουρικώς, ουδέποτε υποβλήθηκε στο πρωτόκολλο της ΑΕΠΠ από την πρώτη και δεύτερη προσφεύγουσα έγγραφο προδικαστικής προσφυγής φέρον πρωτότυπη ιδιόχειρη υπογραφή (βλ. ΔΕΦΑΘ 319/2019, ΑΕΠΠ 894/2020, πρβλ. ΥΑ 56902/215/2017), πολλώ δε μάλλον όταν σύμφωνα με τα ισχύοντα στις αμιγώς έγχαρτες διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων για τις προσκομιζόμενες υπεύθυνες δηλώσεις απαιτείται θεώρηση γνησίου υπογραφής (βλ. και σελ. 13 της οικείας προκήρυξης).

22. Επειδή, σε κάθε περίπτωση, δεν τίθεται ζήτημα δυνατότητας εκ των υστέρων κλήσεως της προσφεύγουσας για παροχή διευκρινίσεων πρωτίστως διότι δεν προβλέπεται άλλος τρόπος νόμιμης υποβολής της προσφυγής πλην της κατάθεσης αυτής ηλεκτρονικά και ψηφιακά υπογεγραμμένης και ως εκ τούτου δεν είναι επιτρεπτή η υποβολή της βάσει διαφορετικών προϋποθέσεων από τις οριζόμενες στο νόμο και στη διέπουσα τον επίδικο διαγωνισμό προκήρυξη (βλ. ΔΕφΘεσ 26/2020).

23. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η πρώτη κρινόμενη προδικαστική προσφυγή πρέπει να απορριφθεί και αντιστοίχως η παρέμβαση προεχόντως ως άνευ αντικειμένου.

24. Επειδή, ύστερα από την προηγούμενη σκέψη, το προσήκον ποσό εκ του παραβόλου που κατέθεσε η πρώτη προσφεύγουσα πρέπει να καταπέσει (άρθρα 363 παρ. 5 Ν.4412/2016 και 5 παρ. 5 Π.Δ. 39/2017).

25. Επειδή, κατ' ακολουθίαν, η δεύτερη κρινόμενη προδικαστική προσφυγή πρέπει απορριφθεί και αντιστοίχως η παρέμβαση προεχόντως ως άνευ αντικειμένου.

26. Επειδή, ύστερα από την προηγούμενη σκέψη, το παράβολο που κατέθεσε η δεύτερη προσφεύγουσα πρέπει να καταπέσει (άρθρα 363 παρ. 5 Ν.4412/2016 και 5 παρ. 5 Π.Δ 39/2017).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την πρώτη προδικαστική προσφυγή.

Απορρίπτει την παρέμβαση επ' αυτής.

Ορίζει την κατάπτωση ποσού ευρώ 3.822,95 εκ του παράβολου ύψους 4.000,00 ευρώ με κωδικό *** , της πρώτης προσφεύγουσας.

Απορρίπτει την δεύτερη προδικαστική προσφυγή.

Απορρίπτει την παρέμβαση επ' αυτής.

Ορίζει την κατάπτωση του παράβολου ποσού 600,00 ευρώ με κωδικό *** της δεύτερης προσφεύγουσας.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στις 4 Ιανουαρίου 2021 και εκδόθηκε στις 25 Ιανουαρίου 2021 στον Άγιο Ιωάννη Ρέντη.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΙΧΑΗΛ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΑΡΟΥ
Α/Α ΕΛΕΝΗ ΛΕΠΙΔΑ**